

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№12

2025
dekabr

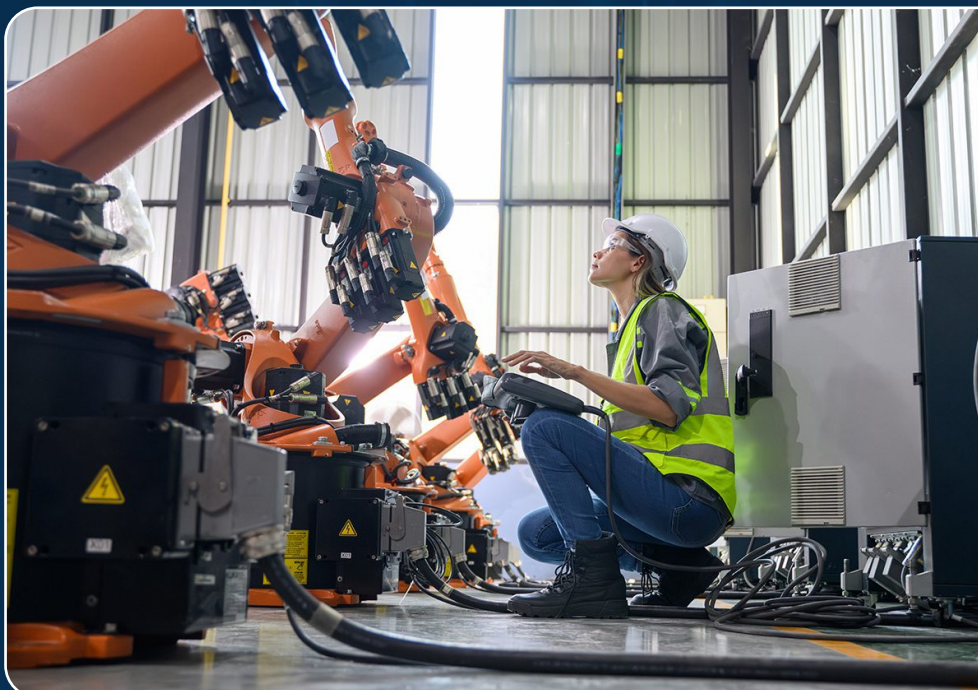

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[™]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX
COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 1315 sahifa.
2025-yil, dekabr

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RASMIY RIVOJLANISH YORDAMI (OFFICIAL DEVELOPMENT ASSISTANCE, ODA) ORQALI O'ZBEKISTONDA DAVLAT MOLIYASINI BOSHQARISH (PUBLIC FINANCIAL MANAGEMENT, PFM) TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	24
Pulotov Dilshod Haqberdiyevich, Ulug'ova Maftunabonu To'lginovna	
INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN LEADING WHEAT-PRODUCING COUNTRIES.....	28
Turayeva Gulizahro	
BLOKCHEYN TIZIMLARI UCHUN XESH FUNKSIYALARNI TANLASH MEZONLARI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	32
Abduraximov Baxtiyor, Allanov Orif, Turdibekov Baxtiyor	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA KICHIK KORXONALARDA ISHLAB CHIQARISHNI SAMARALI TASHKIL ETISH MODELLARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA	39
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
ISSIQLIK AKKUMULYATORINING RAZRYADLANISH JARAYONIDA SUYUQLIK QATLAMLARIDA HARORAT TAQSIMLANISHINING BIR O'LCHOVLI MODEL	43
B.A. Hikmatov, M.S. Mirzayev	
ISLOM MOLIYASI TAMOIYILLARI ASOSIDA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	49
Safarova Nasiba Gulmurod qizi	
ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ СИСТЕМ В ОБУЧЕНИИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ИНФОРМАЦИОННЫМ ТЕХНОЛОГИЯМ.....	54
Даниярова Улбосын Куатбаевна	
YANGI TURDAGI IKKI QATLAMLI TRIKOTAJ TO'QIMALARI KO'RSATKICHLARINI KOMPLEKS BAHOLASH	58
Ergasheva Rashida Abdug'aniyevna	
HALQALI YIGIRISH MASHINASIDA BURAM UCHBURCHAGINING IP UZILISHIGA BOG'LIQLIGINI TADQIQI.....	62
Soliyev Azizbek Kamoldinovich	
НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ТУРИЗМА 2030: СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ И РЕКОМЕНДАЦИИ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА	69
Голышева Елена Вячеславовна	
STRATEGIK JARAYONNING MODELLARI	76
Musayeva Dilnoza Dilshatovna	
МАТЕМАТИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ОЦЕНКИ СТОИМОСТИ КВАРТИР В МНОГОЭТАЖНЫХ ДОМАХ.....	81
Уринов Адхамжон Акбарович	
MATERIALLARNI MURAKKAB YASSI TRAEKTORIYALAR BO'YICHA DEFORMASIYALANTIRISHDA PLASTIK DEFORMASIYALANISH JARAYONLARI	88
A.Xakimov, X.Xakimov	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI.....	95
Xaitov Shaxzod Sharipboyevich	
SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH CHORA-TADBIRLARINING KETMA KETLIGI	102
Xusanova Maloxat Mengnorovna	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA LOGISTIKA XARAJATLARI TAHLILI	107
Saidova Kamola Xoshimovna	

OZIQ-OVQAT SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI	111
Tleuv Niyetulla Raxmanovich	
YUQORI MUSTAHKAM KOMPOZIT ARMATURALARDAN FOYDALANILGAN TEMIRBETON KONSTRUKSIYALARINING YUK KO'TARUVCHANLIGI VA UZOQ MUDDATLI DEFORMATSIYALARINI BAHOLASH	114
Mamajanova Odina Alisher qizi	
KORXONALARDA DAROMADLILIK KO'RSATKICHLARINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	119
Farog'at Xo'jabekova, Eshankulova Nafisa Komiljon qizi	
TEMIR YO'L INFRATUZILMASIDA YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARINI QO'LLASH: CSR, ESG VA PRI ASOSIDA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH	124
Abduraxmanova Muqaddas Toxtasinovna	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN OPTIMIZING MARKETING AND EDUCATIONAL PROCESSES IN HIGHER EDUCATION	128
Sadikov Shoxrux Shuhratovich	
BANK FAOLIYATIDA "YASHIL" MOLIYAVIY VOSITALARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	133
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI	139
Xaitov Shaxzod Sharipboyevich	
BOSHQARUV PSIXOLOGIYASIGA DOIR MUAMMOLARNI BARTARAF ETISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	145
Aripov Oybek Abdullayevich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INNOVATSIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARALARI	150
Karimov Nodirbek	
УТИЛИЗАЦИЯ ПОБОЧНЫХ ПРОДУКТОВ ПЕРЕРАБОТКИ ХЛОПКА ДЛЯ СИНТЕЗА АНТИКОРРОЗИОННЫХ КОМПОЗИЦИОННЫХ ПОКРЫТИЙ.....	155
Ситмуратов Тулкинбек Сабирбаевич, Баходиров Худайберган Баходир угли	
SANOAT KORXONALARIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	163
Ergashev Muhibbek Aslam o'g'li	
O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK SANOATIDA XORIJIY INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	168
Nazarova A.N.	
АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ СИСТЕМА РАСЧЁТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ СОТРУДНИКОВ ОРГАНИЗАЦИИ	172
Шухратов Мамуржон Шухрат угли	
BLOCKCHIAN, IOT (INTERNET OF THINGS) NING IQTISODIY SOHALARDA QO'LLANISHI	178
Avazov Ergash Xidirberdiyevich	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSİYALARNI MOLIYAVIY BOSHQARISHNING JORIY HOLATI VA EKONOMETRIK TAHLILLAR ASOSIDA KELGUSI YILLAR PROGNOZI.....	182
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
QISHLOQ XO'JALIGI KLASSTERLARI MOLIYAVIY HOLATINING NAZARIY JIHATLARI	190
Dildora Yuldasheva	
TURIZM SOHASIDA TRANSPORT XIZMATLARINING HOLATI	194
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
MAHALLA BUDJETI VA SOLIQLARNING YIG'ILUVCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	200
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	

BUDJET TASHKILOTLARIDA QURILISH-TA'MIRLASH XARAJATLARI HISOBINING USLUBIY JIHATLARI.....	206
Azizova Zilola Lochinovna	
KOSHI – BUNYAKOVSKIY – SHVARS INTEGRAL TENGSIZLIGI VA UNING IQTISODIYOTDAGI ROLI.....	212
Saipnazarov Shaylovbek Aktamovich	
ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННЫЙ СЕКТОР УЗБЕКИСТАНА: ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ, ПЕРЕРАБОТКА БИОМАССЫ И СТРАТЕГИИ СОКРАЩЕНИЯ ПОСТУБОРОЧНЫХ ПОТЕРЬ	219
Эгамбердиев Хумоюн Хамрокулович	
HOVUZ BALIQCHILIGI XO'JALIKLARIDA REJALASHTIRISHNING MUDDATLARI VA BOSQICHLARI	227
Dosmuratova Shaxista Kengashovna, Menglikulov Bakhtiyor Yusupovich	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA KICHIK BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	233
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
KON-METALLURGIYA KORXONALARINING KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA KPINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	237
Ergashov Botirjon Ergashovich	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	245
Ahmadjanov Ilyosbek	
ACCELERATING SOCIOECONOMIC DEVELOPMENT IN RURAL AREAS THROUGH DIGITAL TECHNOLOGIES: A COMPREHENSIVE ANALYSIS	250
O.Q. Xudayberdiyeva, Z.B. Negmatullayeva	
ISSIQXONALARDAN FOYDALANISHNING OZIY-OVQAT XAVFSIZLIGIGA TA'SIRI BO'YICHA MUAMMONI ASOSLASH VA UNING MILLIY MANFAATLARGA ALOQADORLIGINI ANIQLASH	256
Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li	
NAMANGAN VILOYATIDA DON MAHSULOTLARI NARXLARINI SHAKLLANTIRISHDA BOZOR TAJRIBASI	260
Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHNING JAHON TAJRIBASI: MUAMMO VA ISTIQBOL	264
Mamadaliyev Akmaljon	
ПОВЫШЕНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ЗНАЧИМОСТИ НАЛОГОВ В НОВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ.....	269
Зайналов Джахонгир Расулович	
FARG'ONA VODIYSIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIIY XUSUSIYATLARI	274
Murodxiyeva Feruza Majidovna	
TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGI BARQARORLIGINI TA'MINLASH STRATEGIYALARI.....	280
Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna	
LABOR MIGRATION IN UZBEKISTAN: SOCIO-ECONOMIC TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS	285
Razakova Barno Sayfiyeva	
U-NET BASED POLYP SEGMENTATION ON KVASIR-SEG DATASET: PERFORMANCE EVALUATION AND COMPARISON WITH STATE-OF-THE-ART METHODS	289
Mukhriddin Arabboev, Shohruh Begmatov, Sukhrob Bobojanov	

IQTISODIYOT TARMOQLARI VA SOHALARI RIVOJLANISHIDA SUN'IIY INTELLEKTDAN FOYDALANISH MASALALARI	300
Davletov Islambek Xalikovich, Normirzayev Ulmasjon Muzaffarjon o'g'li	
IQTISODIYOTDA SAMARALI RAQOBAT MUHITINI SHAKLLANTIRISH SHART-SHAROITLARI VA OMILLARI	304
Karimova Iroda Abdusattarovna	
"MENING MAKTABIM" LOYIHASINI OMMALASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	311
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzayeva	
ISSUES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE EDUCATION MARKET	320
Inomiddin Imomov	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДА ОЦЕНКИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ С УЧЕТОМ СТЕПЕНИ НОВИЗНЫ И ЭФФЕКТОВ	324
Алиева Эльнара Аметовна	
ИНТЕГРАЦИЯ ЦИФРОВЫХ БИЗНЕС-МОДЕЛЕЙ В СИСТЕМУ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ ПРЕДПРИЯТИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	331
Назарова Гулчехра Нурмуханбетовна	
ECONOMIC GROWTH: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECT	336
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
AGROKLASTERDAGI XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLAR O'RTASIDAGI O'ZARO ALOQALAR MEKANIZMINING BUGUNGI HOLATI	342
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
SIMSIZ ALOQA TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA TEMIR YO'L STANSIYALARIDA POYEZDLAR HARAKATINI TASHKIL ETISH	350
Jonikulov Egamberdi Shavkat o'g'li	
GENDER SIYOSATI VA DEMOGRAFIK O'SISHNING INSON KAPITALIGA TA'SIRI	357
Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
СОСТОЯНИЕ ВИТАМИННО-МИНЕРАЛЬНОГО ОБМЕНА (ВИТАМИН D, КАЛЬЦИЙ, МАГНИЙ, ФОСФОР) У ДЕТЕЙ РАННЕГО ВОЗРАСТА С ОСТРОЙ ПНЕВМОНИЕЙ НА ФОНЕ ВЕГЕТАТИВНЫХ ДИСФУНКЦИЙ	364
Абдурахмонов Жасур Нематович, Шарипова Олия Аскаровна, Бахронов Шерзод Самиевич	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA TARKIBIY TUZILISHI	373
Kalandarova Elnura Muzaffar qizi	
ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ АО ХУДУДГАЗТАЪМИНОТ	377
Хусанов Дурбек Нишанович	
ТЕМИР YO'L TRANSPORTIDA NAZORAT GABARIT QURILMALARINING ZAMONAVIY HOLATI, TAHLILI VA HARAKAT TAKRIBI GABARITLARINI ANIQLASH USULINI TAKOMILLASHTIRISH	384
Xidirov Erkin Irgashovich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH VA SAMARALI TAQSIMLASHDA RIVOJLANGAN XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBALARI	391
Amanbaev Amanali Ortazbaevich	
GLOBAL DARAJADA FAOLIYAT YURITADIGAN BRONLASH TIZIMLARINING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI	396
Ismatillaeva Sitara Sayfidin qizi	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA INFRATUZILMA LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNING NORMATIV-HUQUQIY ASOSLARI	403
Akmal Shodiyev	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQUVCHI KORXONALARDA LIZING MUNOSABATLARI HISOBİ	408
Inamov Abdusalom Muhamadovich, Inomov Sardor Abdusalomovich, Inomov Hasanboy Abdusalom o'g'li	

O'TKIR BRONXOLIT BILAN KASALLANGAN BOLALARDA KATAMNEZNING EKOLOGIK OMILLAR TA'SIRIDA UZIGA XOS KECHISHI.....	412
Azimova Kamola Talatovna	
THEORETICAL ASPECTS OF STUDYING CONCEPTS RELATED TO YOUTH TOURISM	416
Norboyev Allayor Ismoilovich, Mansurova Zebuniso Abdurashidovna	
THE ESSEINTIAL STRATEGIES WAYS OF SERICULTURE INDUSTRY OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	420
Khojimatov Ravshanbek Rasuljonovich	
BLENDED LEARNING PLATFORMASI KANSEPSIYASI, ARXITEKTURASI VA FUNKSIONAL TUZILMASI.....	425
Qobulova Madina Tuxbatillo qizi, Mirzaaxmedov Muxammadbobur Karimberdiyevich	
ASALARICHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING AHOLI DAROMADLARI VA FAROVONLIGIGA TA'SIRI: IQTISODIY TAHLIL VA EKONOMETRIK BAHOLASH	430
Kuanishbay Berdimuratov	
MARKETING EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHGA OID XORIJIY YONDASHUVLAR TAHLILI	434
Sobirov Azizbek Avazbekovich	
УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ОРГАНИЗАЦИИ	443
Бабахонов Бабуржон Шухрат угли	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIGA SOLIQ IMTIYOZLARINI QO'LLASH MASALALARI.....	449
Ibroximov Muxammadjon Abdullajanovich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA LOGISTIKA BOSHQARUVINING RAQAMLI MODEL VA UNING SAMARADORLIGI	453
Olimova Bahora Shuxratovna	
СУЩНОСТЬ И ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	463
Муминходжаева Дилноза Рамизовна	
ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И АНАЛИТИЧЕСКИХ ПЛАТФОРМ	468
Дурманов Акмал Шаймарданович	
УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ СОЦИАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ: ВЫЗОВЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РЕФОРМ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ И ЗДРАВООХРАНЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА.....	477
Холмуратов Джахонгир Салимбек угли	
O'ZBEKISTONDA XORIJIY INVESTITSIALARNI JALB ETISHDA TIJORAT BANKLARINING ROLI.....	483
Yuldashev Erkin Xusanovich	
MINTAQAVIY INVESTITSIYA-INNOVASION JARAYONLARGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	489
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
AGROKLAFTERLARDA ICHKI SOTISH JARAYONIDA TRANSFERT BAHOLARNI BELGILASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	495
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF MICE TOURISM AND ITS ADAPTATION TO THE CONDITIONS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	501
Ilkhomova Gulnoza Zayniddin kizi	
MUHANDISLIK KONSTRUKSIYALARIDA MURAKKAB SIRT LARNI CHIZMA GEOMETRIYA YORDAMIDA TAHLIL QILISH.....	507
Qutbtiddinov Hikmatillo Qudratillo o'g'li	
TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI VA ULARNING IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI	512
Umarova Munira Muxitdinovna	

JINDA ARRALI SILINDR TISHLARIDAN TOLANI AJRATISH JARAYONINI HAVO OQIMI ASOSIDA OPTIMALLASHTIRUVCHI ENERGIYA TEJAMKOR QURILMANI MODELLASHTIRISH.....	516
Mirzakarimov Mirsharofiddin Mirzaabdurahimovich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI TOMONIDAN ISHLAB CHIQUARILGAN MAHSULOTLARNI XORIJGA EKSPORT QILISH MEKANIZMLARI	524
Matkarimov Anvar Tajimatovich	
MUHANDISLIK KONSTRUKSIYALARIDA MURAKKAB SIRTLARNI CHIZMA GEOMETRIYA YORDAMIDA TAHLIL QILISH	528
Qutbtiddinov Hikmatillo Qudratillo o'g'li	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINI SOLIQ NAZORATINI AMALGA OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	533
Ismailov Bobir Salomovich	
QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA KAPITAL QO'YILMALAR XUSUSIYATLARI VA ULAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH	540
Baxriyev Muxiddin Sheraliyevich	
QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA ASOSIY VOSITALAR VA ULAR BUXGALTERIYA HISOBINING XUSUSIYATLARI.....	545
Fayzullayev Murodjon Nematulayevich	
O'ZBEKISTONDA KLASSTER IQTISODIYOTI: INVESTITSİYALAR, EKSPORT VA SANOAT ISHLAB CHIQUARISHINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI (2022-2024-YILLAR KESIMIDA).....	550
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich, Jabbarov Majidbek Erzodovich, Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
GLOBAL YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA EKOLOGIK, IJTIMOY-IQTISODIY OMILLARNING TAHLILI	556
M.M.Muminova	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA SMART TURIZM SHAROITIDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING XORIJIY TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON ISTIQBOLLARI	565
Najmidinov Azizbek Bahrom o'g'li	
ТЕКУЩИЕ УГРОЗЫ И ВЫЗОВЫ, СВЯЗАННЫЕ С МИГРАЦИОННЫМИ КРИЗИСАМИ	571
Бегматов Хусанбек	
ELEKTRON TIJORAT SEKTORI UCHUN ONLAYN REKLAMA SAMARADORLIGINI BAHOLASH	575
Rajabova Dilbar Ixtiyor qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O'ZBEKISTON MEVA-SABZAVOTCHILIK SOHASIDA MAHSULOT YETISHTIRISHDAN TORTIB UNI BOZORGA CHIQUARISHGACHA BO'LGAN JARAYONDA NEYROMARKETING TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	582
Sadiy Shukrillo Asatillo o'g'li	
YOSH TADBIRKORLAR FAOLIYATIDA INNOVATSION G'OYALARNING AMALIY AHAMIYATI	590
Ergashev Oybek Xaydaraliyevich	
ТЕХНОЛОГИЯ НЕТРАДИЦИОННОГО СБАЛАНСИРОВАННОГО КОМБИКОРМА, С ОБОГАЩЕННЫМ БЕЛКОМ И ФЕРМЕНТАМИ СОСТАВОМ ИЗ ГРИБКА PLEUROTUS OSTREATUS.....	594
Ниезов Хусан Ниез угли	
MINTAQAVIY RIVOJLANISH INDIKATOR TIZIMINING AHAMIYATI	601
Turdiyev Ulug'bek Qayumovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISH BO'YICHA DAVLAT SIYOSATI	608
Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
TO'QIMACHILIK KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BOSHQARISH JARAYONI VA TIZIMI	612
Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi	

SPORT SANOATINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA OID XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI.....	616
Xamraqulov Ixtiyor Baxtiyorovich	
MARKAZLASHTIRILGAN DISPATCHERLIK TIZIMIDA POEZDLAR HARAKATI XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA AVTOMATLAR NAZARIYASIGA ASOSLANGAN INTEGRATSIYALASHGAN MATEMATIK MODEL.....	620
Muhiddinov Obidjon Omonjon o'g'li	
ПРОЦЕНТНЫЙ РИСК ПО КРЕДИТАМ: АНАЛИЗ, ОЦЕНКА И УПРАВЛЕНИЕ.....	627
Абдуллаев Шахобиддин Шамсиддинович	
REDUCTION OF GREENHOUSE GAS EMISSIONS: EMISSION QUOTAS OR MANDATORY CONTROL TECHNOLOGIES	633
Bobonov Doston Abdumo'min o'g'li, Qozoqboyev Jasur Abduvali o'g'li	
AYOLLAR TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA).....	637
Raximova Moxigul Isroiljonovna	
ПОЛУЧЕНИЕ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОГО ЦЕМЕНТА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ.....	643
Арипова Мастура Хикматовна, Ташбаев Джахангир Назим угли	
МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРОМЫШЛЕННЫХ ГОРЕЛОК И ИССЛЕДОВАНИЕ ИХ ТЕПЛОВОЙ НАГРУЗКИ	652
Ражабов Азамат Тоирович	
QISHLOQ XO'JALIK TEXNIKALARI MARKETINGI VA UNING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI.....	658
Xolmirzayev Bobur Mansurovich	
ПРИМЕНЕНИЕ СУБСИДИАРНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ АНКРОТСТВА: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И ВОЗМОЖНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	663
Хамзина Динара Рашатовна	
YASHIL REKREATSION TURIZM KONSEPSIYASINI JORIY ETISHNING ILMIY-AMALIY JIHATLARI.....	669
Baxriyeva Zarina Nasimovna	
KORXONALARDA DIVERSIFIKATSIYA SIYOSATINI SHAKLLANTIRISHDA IQTISODIY MEKANIZMLARINING O'RNI	672
Mirzarayimova Feruza Zokirjon qizi, Levakov Izzatulla Nematillayevich	
QALINLIGI 2 MM BO'LGAN TASMALI LISTLARNI SOVUQ HOLATDA PROKATLASH TEXNOLOGIK JARAYONINI ISHLAB CHIQISH	679
Yusupov Abdulaziz Abdullajanovich, Saydumarov Botir Muradovich, Arslonov Asadbek G'aybulla o'g'li	
HUDUDIIY TARMOQLANGAN AVTOMOBIL YO'LLARI MUHANDISLIK INSHOOTLARI KOMPLEKSINI LOYIHALASH VA QURISH JARAYONLARINI MODELLASHTIRISH.....	682
Zikrayev Akmaljon Alimovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATIDA DAROMADLARNI OSHIRISH YO'LLARI.....	688
Ostonaqulova Gulchehraxon Muhammadyoqub qizi	
"MIKROSIMULYATSION MODELLAR" VA ULAR YORDAMIDA IQTISODIY SIYOSATGA OID QARORLARNING TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIGA TA'SIRINI BAHOLASHDAGI AHAMIYATI.....	694
Mualliflar Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Raxmonov Doniyor Ixtiyorjon o'g'li, Ortiqova Niginabonu Alisher qizi, Raxmonov Jo'rabek Hamroyevich	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARI TUZILMAVIY KO'RSATKICHLAR TIZIMI VA TAMOIYILLARI.....	702
Jabborov Elbek Erkin o'g'li	
MOLIYAVIY REJALASHTIRISH VA TARTIBGA SOLISH	707
Sharoxmatov Abduraxim Abdulamitovich	

SMART SOATLAR YORDAMIDA BEMORLAR SALOMATLIGINI NAZORAT QILISH.....	712
<i>Alimqulov Nurmuhhammad Muqumjon o'g'li, Eraliyev Humoyun Ma'mirjon o'g'li, Madaminova Mahliyo Bahodirjon qizi</i>	
PENSIYA JAMG'ARMASI FAOLIYATINI TARTIBGA SOLISHDA DAVLATNING ROLI	718
<i>Sherjonov Doniyor Sapparbayevich</i>	
TOG'-KON SANOATI KORXONALARIDA BARQAROR RIVOJLANISH IMKONIYATLARINI BAHOLASH.....	722
<i>Karimov Ma'ruf Ixtiyorovich</i>	
MINTAQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA ISLOM MOLIYASINING AHAMIYATI	726
<i>Sultonov Baxtiyor Baxodirovich</i>	
UCH FAZALI IKKI CHULG'AMLI MOYLI TRANSFORMATORLARNING ISSIQLIK HISOBINI MODELLASHTIRISH VA TADQIQ QILISH	731
<i>Taniyev Mirzoxid Xurramovich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Omonboyev Dilrux Nuraddin o'g'li</i>	
ERKIN IQTISODIY ZONALARNING RIVOJLANISHI BOSQICHLARI	736
<i>Mamadiyev Elyor Akmalovich, Sharipov K. A.</i>	
MOLIYAVIY INKLYUZIYANING IJTIMOIIY TABAQALANISHGA TA'SIRINING NAZARIY JIHATLARI.....	740
<i>Adashaliyev Baxtiyorjon Valisher o'g'li</i>	
ВОПРОСЫ ТРАНСФОРМАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ К МЕЖДУНАРОДНЫМ СТАНДАРТАМ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА	746
<i>Муҳидинов Аюббек Нуритдинович</i>	
РОЛЬ КОЛЛЕКТОРНО-ДРЕНАЖНЫХ СИСТЕМ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ	753
<i>Жангабаев Данияр Мансурович, Хожамуратова Роза Тажимуратовна</i>	
ASSESSMENT OF ESG INDICES OF PRESTIGIOUS HOTELS IN UZBEKISTAN	759
<i>Saidova Madina Xayrullo qizi</i>	
FISKAL SIYOSATDA MAHALLIY BUDJETLAR MUSTAQILLIGINI OSHIRISHNING MOLIYAVIY INSTRUMENTLARI	765
<i>Muxitdinov Sidikxo'ja Akobirxo'ja o'g'li</i>	
TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA TIJORAT BANKLARI KREDITLASH AMALIYOTINING XORIIY TAJRIBASI.....	771
<i>Jabbarov Nodir Umirovich</i>	
AKSIZ SOLINISHNING IJTIMOIIY-IQTISODIY TA'SIRI	775
<i>Abdulxayeva Shaxnoza Muxammadiyevna</i>	
O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI VA UNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	781
<i>Shavkat Djumaniyazov</i>	
EKISHDA CHIGITNI BIR XIL TARQATISH VA OPTIMALLASHTIRISH USULLARI.....	787
<i>Imomov Shavkat Jaxonovich, Nuritov Ikrom Rajabovich, Babamuradov Anvar Baxtiyorovich</i>	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKDA KOMPLEKS IQTISODIY TAHLIL TIZIMINI JORIY ETISH	790
<i>Akbarov Akramjon Ibroximjonovich</i>	
INNOVATION FAOLIYAT XARAJATLARINING BUXGALTYERIYA HISOB VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	793
<i>Mustafoev Akbar Mustafo o'g'li</i>	
INTELLIGENT SYSTEM FOR MONITORING AND MANAGEMENT OF THE VEGETABLE OIL REFINING PROCESS	798
<i>Ortiqov Elbek Elmirza o'g'li</i>	
O'ZBEKISTONDA KREATIV INDUSTRIYA VA EVENT-MENEJMENTNING HUQUQIY-ME'YORIY ASOSLARI.....	806
<i>Shaxabatdin Maxamatdinov Isak uli</i>	

РОЛЬ И РАЗВИТИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЯХ МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И КИТАЕМ.....	812
Wang Jianhong, Норов Улугбек Ирискулович	
FARMATSEVTIKA KORXONALARIDA YORDAMCHI ISHLAB CHIQUARISH JARAYONLARI HISOBI VA YORDAMCHI MAHSULOTLAR TANNARXINI ANIQLASHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	816
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARINI STRATEGIK BOSHQARUV HISOBI DOIRASIDA SHAKLLANTIRISH VA ULARNING HOLATINI TAHLIL QILISH	821
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi	
К ВОПРОСУ РАСЧЕТА МОЩНОСТИ, НЕОБХОДИМОЙ ДЛЯ РАЗОГРЕВА КРОМОК ТРУБНОЙ ЗАГОТОВКИ ДО ТЕМПЕРАТУРЫ СВАРКИ	825
Заиркулов Элёр Ёкубжон ўғли	
TEKNOLOGIK JARAYONLARNI BOSHQARISHNING AVTOMATLASHTIRILGAN TIZIMLARI	830
Bekishev Allabergen Yergashevich, Hamadulloev Diyorbek Hasanboy o'g'li	
ESG (ENVIRONMENTAL, SOCIAL AND GOVERNANCE) TAMOIYILLARINING IQTISODIY RIVOJLANISH VA KORPORATIV FAOLIYATGA TA'SIRI: MAKRO VA MIKRO DARAJADAGI TAHLIL	834
Murtozayev Sardorbek Abdijalil o'g'li	
TESTING THE STATISTICAL SIGNIFICANCE OF DYNAMIC MODELS IN ECONOMICS	838
Muradov Rustamjon Sobitkhonovich	
REAL IQTISODIY DAVRLAR NAZARIYASI VA UNDAN MAKROIQTISODIY TADQIQOTLARDA FOYDALANISH.....	843
Rustamov Narzillo Istamovich	
РАСЧЕТ РАСТЯЖЕНИЯ ДРЕВЕСИНЫ И ДЕРЕВЯННЫХ КОНСТРУКЦИЙ ИЗ МЕСТНЫХ ДРЕВЕСНЫХ МАТЕРИАЛОВ ПОД ДИНАМИЧЕСКИМИ НАГРУЗКАМИ.....	848
Юнусалиев Эльмурод Мухаммадьякубович, Ташпулатов Илхомжон Бахтиёрович	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ И ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ФОНДОВОГО РЫНКА: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА	854
Евгений Юрьевич Шек	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ КЛАСТЕРОВ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	860
Шодмонов Қобилжон Қахрамон ўғли	
AGRAR IQTISODIYOTNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	870
Ibrohimova Maqsuda Muhammadjon qizi, Ibrohimova Muazzam Muhammadjon qizi	
XORAZM VILOYATIDA KICHIK BIZNESNING EKSPORT SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA BU BORADAGI MUAMMOLAR	873
Raxmatullayev Umarbek Ulug'bekovich	
ДАТЧИКИ ИНТЕРНЕТА ВЕЩЕЙ И ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДЛЯ МОНИТОРИНГА ТЕПЛИЧНЫХ КОМПЛЕКСОВ	878
Самадов Эльёр Эркинович	
МЕТОДЫ ОПТИМИЗАЦИИ РАБОТЫ ЭКСКАВАТОРНО-АВТОМОБИЛЬНОГО КОМПЛЕКСА КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТИ НА ОТКРЫТЫХ ГОРНЫХ РАБОТАХ	884
Аннакулов Тулкин Жовбекович, Норимонов Шамсиддин Нураддинович	
ПРОГНОЗИРУЮЩЕЕ УПРАВЛЕНИЕ СЛОЖНЫМИ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИМИ ПРОЦЕССАМИ И ПРОИЗВОДСТВАМИ НА ОСНОВЕ НЕЙРОННЫХ СЕТЕЙ	892
Гулямов Шухрат Манапович	

OLIY TA'LIM TASHKILOTI SUBYEKTLARIDA BUDJET MABLAG'LARI BO'YICHA XARAJATLAR HISOBINI YURITISH	896
<i>Xonimqulov Islom Ergash o'g'li</i>	
XIZMAT KO'RSATUVCHI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA MODDIY-TEXNIKA RESURSLARINI BOSHQARISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR	901
<i>Kamoliddinov Ilxomjon Muxammadjonovich</i>	
THE HIDE AND SHADOW ECONOMY IN UZBEKISTAN	905
<i>Koshanov Abdimurat Azat uli, Abdimuratova Altingul Kalbayevna</i>	
SHAHAR AGLOMERATSIYALARI FAOLIYATINI TAHLIL QILISH VA BAHOLASH.....	910
<i>Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich</i>	
MOL-MULK SOLIG'I HISOB VA UNI TAKOMILLASHTIRISH	914
<i>Sh.M.Ergashev</i>	
HUDUDLARDA QURILISH OBYEKTLARINI QURILISH MATERIALLARI BILAN TA'MINLASH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	918
<i>Najimov Iskander Perdebayevich</i>	
TOVAR MODDIY ZAXIRALAR AUDITIDA TAHLILY AMALLARNI O'TKAZISH VA ULARNING BOSQICHLARI.....	922
<i>Tajekeev Ziyatdin Kobeytinovich</i>	
МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ ЗАТРАТАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	927
<i>Минутдинова Лилия Тагировна</i>	
МОДЕРНИЗАЦИЯ ОСВЕЩЕНИЯ САЛОНОВ ВАГОНОВ МЕТРОПОЛИТЕНА ПУТЕМ ЗАМЕНЫ ЛАМП НАКАЛИВАНИЯ ЛБ-40 (ЛБ-36) НА СВЕТОДИОДНЫЕ LED-ЛАМПЫ	934
<i>Файзуллаев Асомитдин Аловитдинович, Нематов Эркин Хамраевич, Пирназаров Шохрух Холмурод угли</i>	
HUDUDY BARQAROR O'SISHDA INKLYUZIV IQTISODIY MEKANIZMLARNING ROLI	939
<i>Xamroqulov M.J.</i>	
UZBEKISTAN'S HIGHER EDUCATION SYSTEM STRENGTHENS ITS POSITION ON THE INTERNATIONAL STAGE.....	944
<i>Umarov Diyor Ravshanovich</i>	
YANGI TAKOMILLASHTIRILGAN PAXTA SEPARATORINI KORXONADA SINOV JARAYONIDAN O'TKAZISH.....	949
<i>Raximov Akbar Xolmurodovich</i>	
KICHIK BIZNESNI MOLIYALASHTIRISHNING OSIYO DAVLATLARI TAJRIBALARI: TAHLILY YONDASHUV	953
<i>Annaklichev Saxi Saparmuxamedovich</i>	
КИНЕТИЧЕСКАЯ АРХИТЕКТУРА НА ПРИМЕРЕ ДИНАМИЧЕСКИХ ФАСАДОВ	958
<i>Хаитов Суннатжон Истамович</i>	
TIJORAT BANKLARIDA MARKETING FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH VA UNING AMALIY IMKONIYATLARI.....	963
<i>Ibragimova Shahlo Alimbayevna</i>	
ЗАКОНОМЕРНОСТИ ДЕСУЛЬФУРАЦИИ МЕТАЛЛА ШВА В ЗАВИСИМОСТИ ОТ СОСТАВА ШЛАКООБРАЗУЮЩЕЙ ОСНОВЫ ФЛЮСОВ	969
<i>Абралов Музаффар Махмудович</i>	
РОЛЬ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА И ИННОВАЦИОННОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ	975
<i>Бахрамов Зиядулла Баходирходжаевич</i>	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	979
<i>Yuldasheva Mexrunisa Qasimjan qizi</i>	
OLIY TA'LIM SOHASINI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA TRANSFORMATSIYA QILISHNING INSTITUTSIONAL VA ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI	984
<i>Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li</i>	

XORIJ TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTONDA DAVLAT AKTIVLARI BO'YICHA INTERAKTIV MA'LUMOTLAR BAZASINI YARATISH ORQALI BUDJET XARAJATLARINI TAHLIL QILISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH.....	989
Dilshod Pulatov, Gulzara Kaxxarova	
TEMIR YO'L TRANSPORTINI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	994
Raximov Xasan Shukurjonovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	1000
Yuldashev Doniyor Tairovich	
PENSIYA JAMG'ARMALARIDA HISOBNI TASHKIL ETISH VA XARAJATLAR SMETASI IJROSI BO'YICHA HISOBOTI TAHLILI	1005
Nurmanov Karjavbay Tilevbaevich, Nurmanov Din-Axmed Tilevbaevich	
MINTAQA SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY MEXANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	1011
Axmedova Xumora Ibroxim qizi	
ELEKTR MARKAZLASHTIRISH TIZIMIDAGI BOSHQARISH VA NAZORAT RELELI BLOKINI (P62) ZAMONAVIY, KONTAKTSIZ ELEMENTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH HAMDA UNING MATEMATIK MODELINI ISHLAB CHIQUISH	1015
Xujamkulov Eldor G'ayratjon o'g'li	
KLASTERLAR FAOLIYATIDA DAVLAT QO'LLAB-QUVVATLASHI VA INVESTORLAR ROLI	1026
Karimova Nilufar Sadriddin qizi	
ИССЛЕДОВАНИЯ И РАЗРАБОТКИ ШЛАКООБРАЗУЮЩЕЙ ОСНОВЫ ПОКРЫТИЙ ЭЛЕКТРОДОВ ДЛЯ ИЗНОСОСТОЙКОЙ НАПЛАВКИ НА БАЗЕ МИНЕРАЛЬНО-СЫРЬЕВЫХ РЕСУРСОВ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	1030
Садыков Жахонгир Насырджанович	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA QURILISH SANOATINING INVESTITSION JOZIBADORLIGI	1039
Boltayev Umidjon Talant o'g'li	
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФРАКРАСНЫХ ДАТЧИКОВ И ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В КОНТРОЛЕ КАЧЕСТВА ЗЕРНОВЫХ ПРОДУКТОВ	1044
Мухамедханов Улугбек Тургудович	
MINTAQA IQTISODIYOTINING IQTISODIY RIVOJLANISHINING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	1049
Qodirov Farrux Ergash o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA SUN'IY INTELLEKT VA BIG DATA ASOSIDA INNOVATSION XIZMATLARNI JORIY ETISH	1054
Nuriddinov Ziyovuddinxon Zuxriddin o'g'li	
ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ПРОЦЕССАМИ РАЗДЕЛЕНИЯ НА ОСНОВЕ БАЗ ЗНАНИЙ И ЦИФРОВЫХ МОДЕЛЕЙ	1059
Абдуллева Камола Рустамовна	
MATERIALLARNI MURAKKAB YASSI TRAEKTORIYALAR BO'YICHA DEFORMASIYALANTIRISHDA PLASTIK DEFORMASIYALANISH JARAYONLARI	1065
A.Xakimov, X.Xakimov	
ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ АВТОМОБИЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ	1073
Касымова Нозима Омиловна	
OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI TA'MINOT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	1077
Bekjanov Dilmurad Yo'ldashovich	

AUDITORLIK TEKSHIRUVINI REJALASHTIRISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	1082
Saidova Sevara Abdimumin qizi	
TIBBIYOT XODIMLARI MEHNAT FAOLLIGINI RAG‘BATLANTIRISHNING IQTISODIY JIHATLARI.....	1089
Sayitbayev Shermirza Datkamirzayevich	
RAQAMLASHTIRISH — ILM-FAN INTEGRATSIYASI, INSTITUTSIONAL O‘ZGARISHLAR VA SANOAT RIVOJLANISHINING ASOSIY OMILI.....	1094
Umurzak Ablakulovich Radjabov	
FUQAROLIK JURNALISTIKASIDA GENDER MUVOZANATI: ILMIY YONDASHUVLAR TADRIJI	1101
Zakirova Oisha Vohid qizi	
AGLOMERATSIYA BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH BO‘YICHA XORIJIY MAMLAQATLAR TAJRIBASI VA UNDAN O‘ZBEKISTONDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI	1109
Mardonov Shohruh Shuhrat o‘g‘li	
PAXTA-TO‘QIMACHILIK KLASSTERLARIDA LOGISTIK JARAYONLARNI OPTIMALLASHTIRISH VA TA‘MINOT ZANJIRLARINI BOSHQARISH.....	1114
Nasimov Baxtiyor Vasiyevich	
KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISH BO‘YICHA DAVLAT DASTURLARI BAJARILISHIDA DAVLAT–XUSUSIY SHERIKCHILIKDAN FOYDALANISH	1122
Mirzaxalikov Bobir Baxtiyorovich	
ВЛИЯНИЕ ПАРАМЕТРОВ СЕТЕВОГО ТРАФИКА НА КАЧЕСТВО ОБСЛУЖИВАНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ ТЕЛЕКОММУНИКАЦИОННЫХ СЕТЯХ: ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ	1127
Усманова Наргиза Бахтиёрбековна, Саиткамолова Гузаль Камильжон кизи	
TADBIRKORLIK FAOLIYATIDA ORGANIK MAHSULOT ISHLAB CHIQRISHNING BARQAROR RIVOJLANISH OMILI SIFATIDA.....	1141
Mamajonova Gulbaxor Toxirjon qizi	
MAHALLIY BUDJET IJROSINI TA‘MINLASHDA G‘AZNACHILIK TIZIMINING INSTITUTSIONAL ROLI VA SAMARADORLIGI	1145
Tangriyeva Farida Abdulkarimovna	
O‘ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA MEXANIKA MUHANDISLIGI TERMINLARINING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI	1150
Mansurova Nafisa Qamariddinovna	
BUDJET SIYOSATI VA DAVLAT MOLIYASI BARQARORLIGI: O‘ZBEKISTON TAJRIBASI	1154
Karjavova Xurshida Abdumalikovna	
RESTORAN XIZMATLARI SOHASIDA REJALASHTIRILGAN ISTE‘MOL XULQ-ATVORI SHAKLLANISHINING PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI	1159
Kamoliddin Mamatqulovich Ibodov	
MASHINASOZLIK KORHONALARIDA RAQAMLI EGIZAKLARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH	1163
Yusupov Azamat Alijonovich	
SUN‘IY INTELLEKT VA AVTOMATLASHTIRILGAN TIZIMLARNING PERSONALNI BOSHQARISHDAGI O‘RNI VA SAMARADORLIGI	1168
Axmedov Muzaffar Shokirjonovich	
MOLIYAVIY HISOBOTDA FIRIBGARLIK VA XATOLARNI ANIQLASH MASALALARI	1173
Xajimuratov Nizomjon Shukurullayevich	
BANKLAR FAOLIYATI MOLIYAVIY NATIJADORLIGINI TA‘MINLASHNING OSIYO MAMLAKATLARI TAJRIBALARI.....	1178
Alimjanova Dilrabo Sobirjanovna	

XALQARO TAJRIBA ASOSIDA YAKKA TARTIBDAGI TADBIRKORLARNI SOLIQQA TORTISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	1183
Mahmadazizov Eldorjon Marifjon o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING KREDIT SIYOSATI ORQALI KREDIT RISKLARNI BOSHQARISH.....	1187
Anvarov Asliddin Nabijon o'g'li	
DAVLAT BUDJETI MABLAG'LARIDAN SAMARALI FOYDALANISHDA MOLIVAVIY NAZORATNING AHAMIYATI	1191
Temirov Muradjon Najmitdinovich	
EGILUVCHI TEMIR-BETON ELEMENTLARNING KUCHLANGANLIK– DEFORMATSIYALANUVCHANLIK HOLATIDA BETON DEFORMATSIYASINI HISOBGA OLISH	1195
Xolmirzaev Sattar Abdujabbarovich	
АНАЛИЗ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ АО «УЗБЕКНЕФТЕГАЗ» ПО ВНЕДРЕНИЮ МСФО 15 НА КОНТРАКТЫ С ПОКУПАТЕЛЯМИ	1201
Тошпулатова Мунисабону Иброхим кизи	
BUXORO VILOYATI AGROSANOAT SOHASIDA INNOVATSION MARKETINGNING JORIY ETISH HOLATI, HUDUDIY XUSUSIYATLARI VA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	1209
Tuksanov Ilxomjon Ismatovich	
TIJORAT BANKLARI KREDITLASH AMALIYOTINI SUG'URTA XIZMATLARI ORQALI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	1216
Yusupov Ruslan Muxtarovich	
BANK SEKTORI RIVOJLANISHIDA MARKETING INSTRUMENTLARIDAN FOYDALANISH.....	1223
Dushamov Maxmudjon Maksudbekovich	
TURIZM BOSHQARUVIDA RAQAMLI TIZIMLARI VA ULARNING AMALIYOTDA TADBIQ ETISHDA XORIJ TAJRIBASI	1228
Najmiddinov Sulton Nurali o'g'li	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN MILLIY VALYUTADA JALB QILINGAN DEPOZITLARNING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI.....	1232
Melikov Otabek Maxmadaminovich	
NAVOIY VILOYATI AGRAR STRUKTURASINING IQTISODIY TAVSIFI	1237
Xamrokulov Sindor Qahramonovich	
FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF YOUTH ENTREPRENEURSHIP IN THE EDUCATION SECTOR.....	1241
Alieva Elnara Ametovna	
FANLAR INTEGRATSIYASI ASOSIDA O'QITISHNING NAZARIY-MEZONLARI.....	1250
Shoximardanova Niginabonu Shavkatovna	
ГРАФОАНАЛИТИЧЕСКИЙ РАСЧЁТ И ГЕОМЕТРИЧЕСКИЙ СИНТЕЗ СИНХРОНИЗАТОРА В БИЦИКЛОВОМ ПЛАНЕТАРНОМ МЕХАНИЗМЕ С РЕВЕРСИРУЮЩИМИСЯ САТЕЛЛИТАМИ.....	1253
Алимов Бахтияр Милибаевич, Абдукайимов Ботиржон Ниязкулович	
HUDUDLARNING INVESTITSION SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH ZARURATI VA USTUVOR YO'NALISHLARI	1258
O'razaliyev Javlonbek O'rinboyevich	
BANK MAHSULOTLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI.....	1264
Xujamuratov Abbos Mardonovich	

ISLOM BANK MAHSULOTLARINI JORIY ETISH METODOLOGIYASI: XALQARO TAJIRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	1270
Voxidov Oybek Roziqovich	
SUG'URTA BOZORIDA INVESTITSION FAOLIYATNI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	1275
Fayziyev Oybek Raximovich	
DETERMINANTS OF WAGES IN THE MODERN LABOUR MARKET: A LITERATURE REVIEW.....	1279
Zakhidov Azizbek Rustamovich	
ЦИФРОВЫЕ ПРОЕКТЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ СИСТЕМЫ В ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОЙ ОТРАСЛИ.....	1288
Каракулов Фарход Зайпудинович	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA ISHLAB CHIQUVISHNI SIFAT MENEJMENTI TAMOYILLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING METODOLOGIK JIHATLARI	1294
Achilov Ilmurad Nematovich	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TALABALARNING AKADEMIK XAVFLARINI BOSHQARISHDA SUG'URTA MEXANIZMLARINI JORIY ETISH.....	1299
G'aniyev G'olibjon Abdiraxmanovich	
CHAKANA SAVDO KORXONALARIDA MERCHANDAYZING STANDARTLARINI QO'LLASH MEXANIZMINI ISHLAB CHIQISH MASALALARI.....	1305
Safarov Baxtiyor Djurakulovich	

CHAKANA SAVDO KORXONALARIDA MERCHANDAYZING STANDARTLARINI QO'LLASH MEXANIZMINI ISHLAB CHIQISH MASALALARI

Safarov Baxtiyor Djurakulovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Marketing kafedrası professori

E-mail: safarob101@gmail.com

ORCID: [0009-0003-9572-0114](https://orcid.org/0009-0003-9572-0114)

Annotatsiya. Merchandayzing standartlarini ishlab chiqish chakana savdo korxonalarining kelgusidagi rivoji uchun muhim va amaliy model sifatida e'tirof etiladi. Biroq har bir merchandayzing strategiyasini iste'molchilar xulq-atvori bilan samarali integratsiyalash zarurati mavjud. Ushbu standartlarni amaliyotga joriy etish va ularning samaradorligini oshirish jarayonida nazariy yondashuvlarni amaliyotga moslashtirish muayyan qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi. Mazkur tadqiqotning maqsadi chakana savdo korxonalarida merchandayzing standartlarini qo'llash jarayonida yuzaga keladigan asosiy muammolarni aniqlash hamda ularning chakana savdo operatsiyalari samaradorligiga ta'sirini tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot davomida chakana savdo menejerlarining o'zgaruvchan bozor sharoitlariga moslashish jarayonida duch kelayotgan muammolari baholandi. Empirik tahlil chakana savdo mutaxassisleri o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma va intervyular asosida to'plangan ma'lumotlarga tayangan holda regressiya usullari yordamida amalga oshirildi. Miqdoriy tahlil standartlashtirilgan metodologik ramka asosida olib borilib, hududlar kesimida statistik ahamiyat nuqtayi nazaridan taqqoslandi. Merchandayzing samaradorligini oshirish va chakana savdo jarayonlari natijalarini baholash to'rtta asosiy yo'nalish bo'yicha umumlashtirildi: bozor tendensiyalariga moslashuv darajasi, raqamli vositalarni joriy etish samaradorligi, xodimlarni tayyorlash va trening dasturlarining natijadorligi hamda operatsion samaradorlik. Aniqlangan muammolar uchta yirik kategoriya bo'yicha guruhlanib, ochiq manbali yondashuv asosida ishlab chiqilgan boshlang'ich strategiyalar kontekstida talqin qilindi. Tadqiqot natijalari merchandayzing standartlarini joriy etish xarajatlarni minimal darajada oshirgan holda boshqaruv qarorlarini qabul qilish sifatini yaxshilash, ma'muriy nazoratga bo'lgan ehtiyojni kamaytirish hamda dizayn, joriy etish va baholash jarayonlarining samaradorligini oshirish imkonini berishini ko'rsatdi. Shuningdek, ushbu standartlarni qabul qilish bozorda faoliyat boshlash muddatini qisqartirishga, ta'lim va trening jarayonlarini tez va samarali tashkil etishga hamda raqamli va ochiq manbali platformalar asosida barqaror merchandayzing tizimini shakllantirishga xizmat qilishi aniqlandi.

Kaliit so'zlar: merchandayzing standartlari, raqamli vositalarni integratsiya qilish, iste'molchilar xulq-atvori, chakana savdo operatsiyalari, raqamli transformatsiya, iste'molchi bilan aloqalar, chakana strategiya.

Abstract. The development of merchandising standards is recognized as an important and practical model for the future growth of retail enterprises. However, there is a clear need to effectively integrate each merchandising strategy with consumer behavior. The implementation of these standards and efforts to improve their effectiveness often involve challenges related to adapting theoretical approaches to practical application. The purpose of this study is to identify the key problems arising in the application of merchandising standards in retail enterprises and to analyze their impact on the efficiency of retail operations. The study assesses the challenges faced by retail managers in adapting to dynamic market conditions. The empirical analysis is based on survey and interview data collected from retail professionals and analyzed using regression methods. Quantitative analysis is conducted within a standardized methodological framework, with regional comparisons and assessments of statistical significance. The findings indicate that the adoption of merchandising standards can improve the quality of managerial decision-making while minimizing additional costs, reduce the need for administrative control, and enhance the efficiency of design, implementation, and evaluation processes.

Keywords: merchandising standards, digital tools integration, consumer behavior, retail operations, digital transformation, consumer relations, retail strategy.

Аннотация. Разработка стандартов мерчандайзинга рассматривается как важная и прикладная модель для перспективного развития предприятий розничной торговли. Вместе с тем существует необходимость эффективной интеграции каждой стратегии мерчандайзинга с поведением потребителей. В процессе внедрения данных стандартов и повышения их результативности возникают определённые трудности, связанные с адаптацией теоретических подходов к практической деятельности. Целью данного исследования является выявление основных проблем, возникающих при применении стандартов мерчандайзинга в розничной торговле, а также анализ их влияния на эффективность розничных операций. В рамках исследования оцениваются сложности, с которыми сталкиваются менеджеры розничной торговли в условиях изменяющейся рыночной среды. Эмпирический анализ основан на данных опросов и интервью специалистов розничной торговли, обработанных с применением регрессионных методов. Количественный анализ проведён в рамках стандартизированной методологической модели с межрегиональным сравнением и оценкой статистической значимости.

Ключевые слова: стандарты мерчандайзинга, интеграция цифровых инструментов, поведение потребителей, розничные операции, цифровая трансформация, взаимодействие с потребителями, розничная стратегия.

KIRISH

Merchandayzing standartlari va ularning chakana korxonalarda qo'llanilishi bo'yicha mavjud tadqiqotlar hozirgi kunda marketing va chakana savdo sohasidagi muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu sohada turli konseptual modellar va metodologik ramkalar taklif etilib, amaliyotga joriy etilgan bo'lib, ayniqsa iste'molchi tajribasini yaxshilashga qaratilgan raqamli vositalar, jumladan merchandayzing jarayonlarini soddalashtirishda qo'llanilayotgan avtomatlashtirilgan tizimlarga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Merchandayzing standartlari chakana korxonalarining operatsion ramkasida muhim komponent sifatida tavsiflanadi hamda strategik qarorlar qabul qilish jarayonining asosini tashkil etadi. Ushbu standartlarning samarali qo'llanilishi chakana savdo subyektlari faoliyatining asosiy samaradorlik ko'rsatkichlariga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Iste'molchilar xulq-atvori va bozor tendensiyalari chakana savdo operatsiyalaridagi o'zgarishlarni belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Turli iste'molchi talablarining shakllanishi hamda texnologik yutuqlarning jadal rivojlanishi sharoitida kompaniyalar o'z raqobatbardoshligini saqlab qolish uchun yangi merchandayzing strategiyalarini ishlab chiqishga majbur bo'lmoqda.

Zamonaviy chakana savdo muhiti merchandayzing standartlarining noaniq yoki notekis qo'llanilishi, raqobatning kuchayishi, ilg'or texnologik vositalarga bo'lgan ehtiyojning ortishi, sotuvlar samaradorligini monitoring qilishdagi cheklovlar hamda iste'molchilar xulq-atvorining yuqori darajada o'zgaruvchanligi kabi qator muammolar bilan tavsiflanadi. Ushbu holat mavjud merchandayzing modellarining uzoq muddatli istiqboldagi samaradorligi masalasini dolzarb qilib qo'ymoqda.

Chakana savdo sanoatida yuz bergan keskin o'zgarishlarni hisobga olgan holda, dunyo bo'ylab ko'plab chakana savdo subyektlari so'nggi inqirozlar davrida faoliyatini to'xtatgan yoki ish vaqtini cheklagan. Shu bilan birga, merchandayzing jarayonlariga moslashuvchan o'zgartirishlar kiritgan, jumladan raqamli platformalarga o'tgan hamda iste'molchilar xulq-atvoridagi o'zgarishlarga mos ravishda mahsulot taklifini qayta shakllantirgan chakana savdo subyektlari faoliyatini muvaffaqiyatli davom ettirgan holatlar ham kuzatiladi.

Chakana savdoda iste'molchi afzalliklarini o'rganishga qaratilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, so'rovnoma ishtirokchilarining 60 foizdan ortig'i jamoat sog'liqni saqlash sharoitlari yaxshilanmaguncha jismoniy do'konlarning yopiq qolishini afzal ko'rgan. Shu bilan birga, respondentlarning katta qismi onlayn savdo alternativalarini ham qabul qilgan. Ushbu holat jismoniy do'konlarga tashrif buyurishdagi xavf omili va onlayn xarid qilishga o'tish iste'molchilar xulq-atvorida sezilarli o'zgarishlarga olib kelganini tasdiqlaydi.

Avvalgi tadqiqotlarda merchandayzing standartlarini samarali amalga oshirish uchun integratsiyalashgan vositalarning yetishmasligi qayd etilgan bo'lib, ko'plab ilmiy ishlar ushbu bo'shliqni to'ldirish maqsadida raqamli yechimlarning samaradorligiga e'tibor qaratgan. Biroq onlayn va oflayn merchandayzing strategiyalarining integratsiyasi hamda ularning sotuvlar samaradorligiga ta'siri bo'yicha qo'shimcha empirik tadqiqotlar olib borish zarurati hanuzgacha saqlanib qolmoqda.

Mavjud tadqiqotlar merchandayzing strategiyalarining evolyutsiyasiga oid muhim ilmiy xulosalarni taqdim etgan bo'lsada, qo'llanilgan metodologiyalarning cheklanganligi sababli ular ko'pincha ma'lum bozorlar yoki mintaqalar doirasida olib borilgan. Bu holat olingan natijalarni turli iste'molchi demografik guruhlariga nisbatan umumlashtirish imkoniyatini cheklaydi. Shuningdek, chakana savdoning turli sektorlarini qamrab oluvchi to'liq ma'lumotlarning yetishmasligi xulosalarni keng miqyosda tatbiq etish imkoniyatini pasaytiradi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi raqamli vositalarning merchandayzing standartlariga integratsiyasi operatsion samaradorlik va iste'molchi bilan aloqalarga qanday ta'sir ko'rsatishini, ayniqsa o'zgaruvchan

chakana savdo muhitida, empirik jihatdan tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot doirasida ushbu vositalarning turli mintaqalarda qo'llanilishi o'rganilib, ularning sotuvlar samaradorligi va mijozlar qoniqishiga ta'siri baholanadi.

Tadqiqot dizayni sifatli va miqdoriy metodlarning kombinatsiyasiga asoslanib, chakana savdo boshqaruvchilari bilan o'tkazilgan so'rovnoma va intervylarni o'z ichiga oladi. Ushbu yondashuv merchandayzing standartlarining operatsion amaliyotlarga ta'sirini chuqurroq tahlil qilish imkonini beradi hamda chakana merchandayzingning kelajakdagi yo'nalishlari va uning yangi texnologiyalar bilan integratsiyasiga oid ilmiy xulosalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqotda qo'llanilgan metodologiya aralash usulga asoslanib, chakana korxonalardan olingan birlamchi va ikkilamchi ma'lumotlarni kompleks tahlil qilishni qamrab oladi. Ushbu yondashuv merchandayzing standartlarining chakana strategiyalar va natijalarga, shuningdek ularni joriy etish jarayonida chakana savdo subyektlari duch keladigan operatsion qiyinchiliklarga ta'sirini har tomonlama baholash imkonini beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Chakana savdo korxonalarida merchandayzing standartlarini qo'llash masalalari marketing va chakana operatsiyalar sohasida muhim ilmiy tadqiqot yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlarda merchandayzing faqat mahsulotlarni joylashtirish va vizual taqdimot bilan cheklanmasdan, balki chakana savdo samaradorligini oshirish, iste'molchi xulq-atvorini shakllantirish hamda strategik qarorlar qabul qilishda muhim boshqaruv vositasi sifatida qaratiladi [2][12].

Dastlabki tadqiqotlarda merchandayzing an'anaviy chakana savdo muhitida sotuvlarni rag'batlantiruvchi asosiy omil sifatida tahlil qilingan. Xususan, Varley [12] va Pillai [7] merchandayzingni mahsulot boshqaruvi va vizual ta'sir mexanizmlari orqali iste'molchi qarorlariga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi muhim instrument sifatida tavsiflaydi. Keyingi ilmiy ishlar esa vizual merchandayzing va iste'molchi xulq-atvori o'rtasida mavjud bo'lgan bevosita bog'liqlikni empirik jihatdan tasdiqlaydi [2][8].

Raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi bilan merchandayzing standartlari tobora ko'proq raqamli va omnichannel muhitga moslashtirilmoqda. Muñoz-Leiva va Gómez-Carmona [1], shuningdek Boone va hammualliflar [15] raqamli vositalar hamda avtomatlashtirilgan tizimlar chakana savdo samaradorligi va iste'molchi tajribasini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etishini ta'kidlaydi. Kawamura [6] hamda Gundala va Singh [9] raqamli platformalar orqali merchandayzing jarayonlarini integratsiyalash chakana savdo modellari evolyutsiyasining muhim bosqichi ekanligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ayrim tadqiqotlarda merchandayzing standartlarining integratsiyalashgan modeli yetarli darajada shakllanmagani, aksariyat ilmiy ishlar esa alohida bozorlar yoki sektorlar doirasida olib borilgani qayd etiladi [3][5][10]. Sharma va Singh [11] esa merchandayzing strategiyalari iste'molchi qoniqishi orqali sotuvlar hajmiga bilvosita ta'sir ko'rsatishini empirik dalillar asosida asoslab beradi.

Umuman olganda, mavjud ilmiy adabiyotlar merchandayzing standartlari chakana savdo samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Biroq raqamli va an'anaviy merchandayzing strategiyalarining o'zaro integratsiyasi, ularning operatsion samaradorlikka uzoq muddatli ta'siri hamda mintaqaviy farqlarni hisobga olgan keng qamrovli empirik tadqiqotlar yetarli darajada olib borilmagan [1][9][15]. Mazkur holat ushbu tadqiqotning dolzarbligini va ilmiy ahamiyatini asoslaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda so'rovnoma ma'lumotlari bozor sharoitlarini yanada aniq baholash maqsadida ijtimoiy-iqtisodiy holatni, shuningdek mahalla hududlarida qishloq va shahar taqsimotini aks ettiruvchi mamlakatga xos o'zgaruvchilar asosida shakllantirildi. Aholi soni 500 nafardan kam bo'lmagan hududlar "tadqiqot hududlari" sifatida belgilandi va maqsadli demografik guruhlarni aniqlashda asosiy mezon sifatida qo'llanildi [1].

Tadqiqot namunasi aholisi 300 nafardan kam bo'lgan kichik va o'rta shaharlarga tutash qishloq hududlari bilan cheklangan bo'lib, ular "qishloq hududlari" sifatida tasniflandi. Ishtirokchilar mamlakatning turli hududlaridan tasodifiy tanlab olinib, shaharlar, qishloqlar va viloyatlar kesimida turli demografik guruhlarni qamrab oldi [2].

Respondentlar asosan shaharlarning o'sish hududlaridan tasodifiy tanlandi. Ushbu tanlov natijasida shakllantirilgan ma'lumotlar to'plami geografik hududlar bo'yicha guruhlangan yirik namunalardan biri hisoblanadi. So'rovnoma doirasida jami 3 000 ta anketa tarqatilib, 2 500 ta javob yig'ildi. Ulardan 2 000 tasi (80 foiz) to'liq to'ldirilgan va tahlil uchun yaroqli deb topildi, bu esa mavjud tendensiyalarni statistik jihatdan ishonchli tahlil qilish imkonini berdi [2].

Ma'lumotlarning vakillik darajasini ta'minlash maqsadida tanlangan namuna yosh, jins va daromad darajalari bo'yicha aholi tuzilmasiga moslashtirildi. Olingan natijalar milliy statistik ma'lumotlar bilan taqqoslanib, tanlovning aniqligi va vakilligi oshirildi. Respondentlar bilan mintaqaviy tadqiqotlar doirasida bir martalik yoki o'rtacha bir oy davomida aloqa o'rnatildi. Aloqa shaxsan va onlayn shakllarda amalga oshirilib, intervylar jarayonida mintaqaviy o'rtacha ko'rsatkichlar qayd etildi [3].

Tadqiqotga 18 yoshdan katta va kamida bir yillik ish tajribasiga ega bo'lgan (to'liq yoki qisman band) shaxslar jalb qilindi. Talabalar, ishsizlar, nafaqaxo'rlar hamda ayrim kichik professional guruhlar tanlovdan chiqarib tashlandi. Sifatli ma'lumotlar bosqichma-bosqich intervyular orqali to'planib, respondentlar yosh guruhlari bo'yicha (18–23, 24–30, 30–35 yosh hamda band bo'lmagan shaxslar) tasniflandi. Tadqiqotda, asosan, uy xo'jaligi darajasidagi xulq-atvor modellarini aks ettiruvchi ishchi mutaxassislar guruhini qamrab olgan namuna shakllantirildi [1].

So'rovnoma elektron shaklda o'tkazilib, onlayn ma'lumot kiritish tizimi joriy etildi. Tadqiqot guruhi tomonidan ishlab chiqilgan maxsus so'rov savollari dasturiy platformaga integratsiya qilinib, moslashtirilgan dizayn asosida qo'llanildi [3]. Platforma ishtirokchilarning afzalliklariga moslashtirilgan original tahliliy ramkani taqdim etdi.

Tahlil jarayonida algoritmik modellar qo'llanilib, iste'molchilar xulq-atvoriga ta'sir ko'rsatgan omillar va marketing aksiyalari o'rganildi. Dastlabki intervyular kichik nazorat namunasi asosida o'tkazilib, olingan ma'lumotlar kodlandi hamda mavzular va tahliliy ramkalar bo'yicha guruhlandi. Sifatli ma'lumotlar miqdoriy va tajribaviy kategoriyalar bilan integratsiya qilindi. Respondentlardan xarid jarayonida yaxshilangan xarid xulq-atvori, iste'molchi sodiqligi hamda xulq-atvordagi o'zgarishlar kuzatilgan-kuzatilmagani aniqlashtirildi [2].

Statistik tahlilda boshlang'ich va joriy o'zgaruvchilar o'rtasidagi farqlarni aniqlash uchun ANOVA usuli qo'llanildi. Regressiya tahlili Python (2.0-versiya) va SPSS dasturlari yordamida amalga oshirildi. O'zgaruvchilar guruhlanib, tasviri kategoriyalarga moslashtirildi hamda keyinchalik faktorli tahlil uchun asos yaratildi [1] [2]. Shuningdek, eksperimental metod marketing sohasidagi miqdoriy tahlilga asoslanib, sektor ma'lumotlari yordamida samaradorlikni baholash uchun moslashtirilgan guruhlarini shakllantirdi. Matn qazib olish tahlili qo'llanilib, mos kelmagan ma'lumot nuqtalaridagi tendensiyalar aniqlandi. Kontekstga mos bo'lmagan modellar tadqiqot yordamchilari tomonidan test asosida tahlil qilinib, barcha test natijalari aniqlikni ta'minlash maqsadida qayd etildi. Ayrim segmentlar yoki nomuvofiq javoblar belgilangan cheklovlardan oshib ketgan hollarda yakuniy natijalarga o'zgartirish kiritilmadi [3].

TAHLIL VA NATIJALAR

Topilgan natijalar shuni ko'rsatadiki, shahar hududlari hamda yuqori daromadli sektorlar joylashgan mintaqalarda ko'rsatkichlar nisbatan yuqori bo'lgan. Buning asosiy sababi sifatida iste'molchilar fikrini integratsiya qiluvchi raqamli platformalarni tanlash imkoniyatining mavjudligi ko'rsatiladi. Shu bilan birga, bunday platformalarni tanlash umumiy namuna hajmining yarmidan kam qismini tashkil etgan. Raqamli vositalarni qabul qilgan foydalanuvchilar ulushi 60 foizdan ortiq bo'lsa-da, ular umumiy ishtirokchilarning taxminan uchdan bir qismini tashkil etadi. So'rovnoma javoblari esa umumiy ishtirokchilarning qariyb 30 foizini qamrab olgan.

Umuman olganda, noma'lum yoki aniqlanmagan javoblar hisobga olinmagan holatda, eng yuqori to'rtta kategoriya umumiy javoblarning qariyb yarmini tashkil etgan. Natijalar tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli vositalarni joriy etishdan keyingi davrda raqamli texnologiyalar, iste'molchi xulq-atvori va bozor tendensiyalarining o'zaro mosligi eng ko'p qayd etilgan omillar sifatida namoyon bo'lgan.

1-jadval. Merchandayzing alternativalarini baholash uchun AHP matritsasi

Mezonlar	Gibrid	Integratsiya	An'anaviy	Moslashuvchan	Iste'molchi bilan aloqalar	Xarajatlarning samaradorligi	Operatsion samaradorlik	Maqsad
Gibrid	0.00000	0.00000	0.00000	0.57143	0.14286	0.70097	0.14286	0.19476
Integratsiya	0.00000	0.00000	0.00000	0.28571	0.28571	0.10615	0.57143	0.15613
An'anaviy	0.00000	0.00000	0.00000	0.14286	0.57143	0.19288	0.28571	0.14911
Moslashuvchan	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.12500
Iste'molchi bilan aloqalar	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.12500
Xarajatlarning samaradorligi	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.12500
Operatsion samaradorlik	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.12500
Maqsad	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000

2-jadval. Merchandising alternativalarini baholash uchun AHP natijalari

Alternativa	Ideal	Normal	Xom
Gibrid yondashuv (An'anaviy va raqamli yechimlarning kombinatsiyasi)	1.000000	0.389529	0.194765
Raqamli vositalar va avtomatlashtirilgan tizimlarni integratsiya qilish	0.801611	0.312251	0.156125
An'anaviy merchandising standartlarini amalga oshirish	0.765591	0.298220	0.149110

Bu holat ishtirokchilarning iste'molchi xulq-atvorini anglash darajasi bilan chakana sotuvchilar tomonidan raqamli vositalarni qabul qilish darajasi o'rtasida ijobiy korrelyatsiya mavjudligini ko'rsatadi. Mazkur bog'liqlik nafaqat an'anaviy jismoniy do'konlarda, balki onlayn chakana savdo muhitlarida ham sotuvlar hajmining oshishiga olib kelganini tasdiqlaydi.

3-jadval. Chiziqli regressiya

Bog'liq o'zgaruvchi	Koef.	St.Err.	t-qiyamat	p-qiyamat	[95% Ishonch oralig'i]	Signifi kantlik
Chakana samaradorlik	-3.032	5.13	-0.59	0.558	-13.409, 7.344	
iste'molchi xulq-atvori	31.229	48.148	0.65	0.52	-66.16, 128.618	
Raqamli vositalarni qabul qilish	-96.082	47.851	-2.01	0.052	-192.87, 0.706	*
Trening dasturi samaradorligi	36.504	53.73	0.68	0.501	-72.175, 145.184	
Operatsion samaradorlik	-6.407	5.078	-1.26	0.215	-16.678, 3.863	
Bozor trendlari mosligi	28.92	49.832	0.58	0.565	-71.875, 129.714	
Sotuv samaradorligi	0.513	0.019	27.10	0.000	0.475, 0.551	***
Xodim qoniqishi	-37.31	58.903	-0.63	0.53	-156.453, 81.832	
Mijoz qoniqishi	24.884	54.618	0.46	0.651	-85.591, 135.358	
Mintaqa iqtisodiy holati	7.402	47.064	0.16	0.876	-87.794, 102.597	
Doimiy o'zgaruvchilar	397.666	698.986	0.57	0.573	-1016.165, 1811.498	

O'rtacha bog'liq o'zgaruvchi: 6228.701

O'rtacha standart og'ish: 2175.168

R-kvadrat: 0.965

Observatsiyalar soni: 50

F-test: 106.293

Prob > F: 0.000

Akaike Kriteriyasi (AIC): 764.307

Bayesian Kriteriyasi (BIC): 785.339

*** p<.01, ** p<.05, * p<.1

Javob bergan ishtirokchilar orasida raqamli strategiyalarni qabul qilgan hamda mijozlar bilan aloqalarni kuchaytirgan chakana sotuvchilarning sotuvlardagi o'zgarishlarni aniq kuzatganlik ulushi sezilarli darajada yuqori bo'ldi. Tadqiqotda ishtirok etgan chakana boshqaruvchilar raqamli vositalarni joriy etishni o'zlarining operatsion muvaffaqiyati uchun muhim yoki zarur omil sifatida baholagan bo'lsa, ayrimlari uni ikkilamchi ustuvorlik darajasida ko'rib chiqmoqda. Shu bilan birga, chakana sotuvchilar uzoq muddatli muvaffaqiyatga erishish uchun iste'molchilar kutayotgan o'zgaruvchan tendensiyalar va yangi texnologiyalarni integratsiyalash, shuningdek, mijoz tajribasini tizimli ravishda yaxshilash jarayonlarini to'liq optimallashtira olmayotganliklari aniqlandi.

4-jadval. Variantsion Inflatsiya Faktor (VIF) jadvali

O'zgaruvchi	VIF	1/VIF
Operatsion samaradorlik	1.43	0.697002
Trening dasturi samaradorligi	1.42	0.705933
Sotuv samaradorligi	1.39	0.718649
Chakana samaradorlik	1.37	0.728553
Mintaqa iqtisodiy holati	1.33	0.753510
Iste'molchi xulq-atvori	1.27	0.786868
Xodimlarning qoniqishi	1.24	0.809642
Raqamli vositalarni qabul qilish	1.18	0.847261
Mijozlar qoniqishi	1.13	0.882114
Bozor tendensiyalarining mosligi	1.13	0.882409

5-jadval. Shapiro-Wilk testi normal ma'lumotlar uchun

O'zgaruvchi	Observatsiyalar	W	V	z	Prob>z
qoldiq	50	0.96923	1.447	0.788	0.21528

6-jadval. Skewness/Kurtosis testlari normalik uchun

O'zgaruvchi	Observatsiyalar	Pr(Skewness)	Pr(Kurtosis)	Adj chi2(2)	Prob>chi2
qoldiq	50	0.1789	0.4175	2.60	0.2722

So'rovda ishtirok etgan chakana sotuvchilarning yarmiga yaqini (1 500 nafar) raqamli strategiyalarni joriy etishni "o'yin o'zgartiruvchi" yoki natijalarga sezilarli ta'sir ko'rsatuvchi omil sifatida baholagan. Shu bilan birga, respondentlarning 51 foizi ushbu yondashuvni muhim emas yoki kam ahamiyatli deb hisoblagan. Biroq sotuvlar ko'rsatkichlarida real yaxshilanish kuzatilgan ishtirokchilar orasida raqamli strategiyalarning ahamiyatini yuqori baholaganlar ulushi 63 foizgacha oshgan. Javob beruvchilarning taxminan 40 foizi texnologiyalarni integratsiya qilish orqali qo'shimcha foyda yoki rag'batlantiruvchi natijalarga erishishni kutganliklarini bildirgan bo'lsa, shahar hududlaridagi chakana sotuvchilar orasida bu ko'rsatkich 45 foizni tashkil etgan.

Yosh demografik guruhga mansub (18–35 yosh) chakana sotuvchilar orasida raqamli vositalarni qabul qilishni ustuvor vazifa sifatida belgilash holatlari nisbatan kam uchradi. Bunga sabab sifatida ayrim respondentlar an'anaviy yoki qo'l mehnatiga asoslangan jarayonlar mijozlar talablariga ko'proq mos kelishini ta'kidlagan. Shuningdek, ishtirokchilarning katta qismi texnologik integratsiya kutilganidan yuqori samaradorlik berishiga shubha bilan qaragan bo'lib, bunday fikr bildirganlar ulushi 82 foizni tashkil etdi. Bu holat raqamli vositalarni qabul qilish strategiyalari asosan raqamli transformatsiyaga faol jalb etilgan cheklangan miqdordagi chakana sotuvchilar uchun samaraliroq bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi.

7-jadval. Juftlik bo'yicha korrelyatsiyalar

O'zgaruvchi lar	(1) Bog'liq o'zgaruvchi	(2) Chakana samaradorlik	(3) Iste'molchi xulq atvori	(4) Raqamli vositalarni qabul qilish	(5) Trening dasturi samaradorligi	(6) Operatsion samaradorlik	(7) Bozor trendlari mosligi	(8) Sotuv samaradorligi	(9) Xodimqoniqishi	(10) Mijoz qoniqishi	(11) Mintaqa iqtisodiy holati
(1) Bog'liq o'zgaruvchi	1.000										
(2) Chakana samaradorlik	-0.287*	1.000									
(3) Iste'molchi xulq-atvori	0.076	0.310*	1.000								
(4) Raqamli vositalarni qabul qilish	0.116	-0.144	-0.111	1.000							

(5) Treningdasturi samaradorligi	-0.172	0.066	0.039	-0.208	1.000						
(6) Operatsion samara dorlik	-0.380*	0.021	0.022	-0.068	0.282*	1.000					
(7) Bozo trendlari mosligi	0.190	-0.177	-0.075	0.050	-0.236	-0.145	1.000				
(8) Sotuv samaradorligi	0.978*	-0.289*	0.049	0.186	-0.198	-0.356*	0.177	1.000			
(9) Xodim qoniqishi	-0.197	0.208	-0.135	-0.208	-0.109	0.099	-0.107	-0.180	1.000		
(10) Mijoz qoniqishi	0.162	0.098	0.237	0.002	-0.143	0.024	-0.048	0.154	-0.027	1.000	
(11) Mintaqa iqtisodiyholati	-0.118	0.205	0.153	-0.148	-0.174	0.286*					

An'anaviy chakana do'konlarning o'zgarishlarga nisbatan kuchli qarshilik ko'rsatishi iste'molchi xulq-atvori naqshlariga moslashishda muhim muammolarni yuzaga keltirmoqda. Javob beruvchilarning sezilarli qismi uchun raqamli vositalarning ta'siri noaniq yoki minimal deb baholangan bo'lib, ushbu ulush 26 foizni tashkil etdi. Shu bilan birga, texnologiyalarni qabul qilgan ayrim ishtirokchilar tomonidan ijobiy fikr-mulohazalar bildirilgan. Tadqiqotning mazkur bosqichida raqamli vositalarning ta'siri kuzatilmagan foydalanuvchilar ulushi 30 foizga teng bo'lib, bu 1 000 nafardan ortiq respondentni qamrab oldi. Aksincha, ayrim ishtirokchilar ushbu o'zgarishlarni samarasiz yoki mavjud biznes modellari uchun mos kelmaydigan deb baholagan.

Regressiya tahlili natijalari kichik chakana do'konlar tomonidan kutilmagan darajadagi qarshilik raqamli jalb qilish jarayonining yetarli darajada rivojlanmasligiga olib kelganini ko'rsatdi. 250 nafar chakana sotuvchini qamrab olgan cheklangan namuna asosidagi natijalar kelajakdagi strategiyalarning muvaffaqiyati raqamli bilim darajasi turlicha bo'lgan iste'molchi profillari o'rtasida sezilarli farq qilishi mumkinligini ko'rsatmoqda.

Merchandayzing standartlarini qo'llash hamda ularning iste'molchi xulq-atvori va operatsion samaradorlikka ta'siri o'rtasidagi bog'liqlik so'rov natijalari asosida o'tkazilgan regressiya tahlili orqali aniq namoyon bo'ldi (3-jadval). Respondentlarning aksariyati platformalarda o'zlariga mos mahsulot va takliflarni tez va oson topish imkoniyati muhim ekanligini ta'kidlagan bo'lib, raqamli vositalar integratsiya qilinganidan so'ng ushbu tendensiya yanada kuchaygani kuzatildi.

Avtomatlashtirilgan tizimlar orqali sotuv samaradorligini oshirish hamda an'anaviy usullar yordamida to'liq o'lchab bo'lmaydigan jarayonlarni takomillashtirish imkoniyati ayrim ishtirokchilar tomonidan qo'shimcha foyda yoki to'ldiruvchi mexanizm sifatida baholandi. Umuman olganda, natijalar raqamli vositalarni qabul qilish, iste'molchi xulq-atvorini tahlil qilish va bozor tendensiyalariga moslashuv strategiyalari chakana savdo muvaffaqiyatiga eng ko'p ta'sir ko'rsatadigan omillar ekanligini ko'rsatdi. Ushbu omillar moslashtirilgan marketing yondashuvlari va kuchaytirilgan iste'molchi bilan aloqalar orqali sezilarli natijalarga olib kelgan.

Natijalar shuningdek, ilg'or fikrlovchi chakana sotuvchilar tomonidan qabul qilingan raqamli strategiyalar an'anaviy do'konlar, onlayn savdo platformalari va omnichannel modellarda iste'molchi sodiqligining yanada maqsadli va barqaror shakllanishiga xizmat qilganini ko'rsatadi. So'rovda qatnashgan ishtirokchilarning katta qismi shahar hududlarida istiqomat qilgan bo'lib, ular asosan onlayn so'rovnoma orqali ishtirok etgan va yuqori javob faolligi qayd etilgan. Respondentlarning aksariyati 18–35 yosh oralig'iga mansub bo'lgan, qolgan qismi esa nafaqadagi shaxslar yoki chakana savdo sohasi bilan bevosita bog'liq bo'lmagan sektorlarda faoliyat yuritgan.

Raqamli integratsiyaning yetishmasligi chakana savdo faoliyatida sekinlashuv va iste'molchi ma'lumotlarini tizimli ravishda birlashtirishdagi kamchiliklarga olib kelganini tasdiqlaydi. Texnologik yechimlar joriy etilgan hollarda esa ushbu ko'rsatkichlar sezilarli darajada yaxshilangani statistik jihatdan ahamiyatli ekanligi aniqlandi ($p < 0.05$). Aksincha, so'nggi ikki yil ichida raqamli strategiyalarni joriy etgan chakana sotuvchilarning aksariyati xodimlar va iste'molchilar tomonidan qo'llab-quvvatlangan holda, ayniqsa mobil savdo segmentida yuqori o'sish sur'atlarini namoyon etdi.

Ko'pchilik chakana sotuvchilar yangi texnologiyalarni qabul qilishni avtomatlashtirish orqali samaradorlikni oshirish vositasi sifatida baholagan. Shu bilan birga, raqamli aloqalar ayrim an'anaviy do'konlar uchun qisqa muddatli ta'sir bilan cheklanishi mumkinligi ham qayd etildi. Olingan natijalar ilgari o'tkazilgan tadqiqotlar bilan mos kelib, texnologik integratsiya sotuvlar hajmini oshirishi yoki ularni mustahkamlashini tasdiqlaydi.

Nazariy yondashuvlar nuqtayi nazaridan, raqamlashtirish va iste'molchi bilan aloqalarni avtomatlashtirish savdo jarayonlarida sezilarli o'zgarishlar keltirib chiqarishi ta'kidlanadi. Tadqiqot natijalari ham shuni

ko'rsatadiki, chakana sotuvchilar tomonidan qabul qilingan raqamli strategiyalar savdo muhitida yanada maqsadga yo'naltirilgan marketing, kuchaytirilgan iste'molchi sodiqligi hamda shaxsiylashtirish va real vaqtlilik aloqalar orqali merchandising standartlarini joriy etishni tezlashtiradi.

Ko'plab chakana sotuvchilar ochiq platformalardan foydalanishga intilmoqda, chunki bunday yondashuv iste'molchi bilan aloqalarni kuchaytiradi. Biroq eski formatdagi biznes modellarida bu jarayon murakkab kechmoqda, shu sababli ayrim ishtirokchilar raqamli dastlabki yondashuvlarni integratsiya va o'qitish orqali farqlashga harakat qilmoqda. Offline va raqamli vositalar o'rtasida sinergiya yaratish uchun zarur bo'lgan qo'shimcha investitsiyalarni amalga oshirgan chakana sotuvchilar ulushi nisbatan past bo'lib qolmoqda, ayniqsa bu bozor talablari bilan mos kelmagan hollarda ($p < 0.05$; regressiya modellarida $p < 0.001$).

Kelajakda iste'molchiga yo'naltirilganlik va chaqqonlik omillari texnologiyalarni boshqarish bilan tobora kuchliroq bog'lanishi kutilmoqda. An'anaviy modellar doirasida xizmatga yo'naltirilgan platformalar va raqamli tarmoqlar yangi avlod chakana sotuvchilari uchun kengroq iste'molchi bazasini shakllantirishi mumkin. So'rov va statistik tahlillar eng faol ishtirok etgan guruhlar yuqori konversiya ko'rsatkichlariga ega ekanligini ko'rsatgan bo'lsa-da, demografik va hududiy farqlar reklama va iste'molchi bilan aloqalar samaradorligiga turlicha ta'sir ko'rsatgan.

Chakana boshqaruvchilar nuqtayi nazaridan, tadqiqot natijalari raqamli transformatsiya jarayonida yuzaga keladigan operatsion qiyinchiliklar va ularning biznes natijalariga ta'sirini ochib berdi. Elektron tijorat platformalarini integratsiya qilish kamroq ommabop mahsulotlarni tor bozor segmentlariga taklif etish va bozor pasayishi davrida raqobatbardoshlikni saqlab qolish imkonini beradi.

Mazkur tadqiqotda ma'lumotlar bir nechta bosqichda tahlil qilinib, olti oylik qabul qilish jarayonlari o'n sakkiz oylik dastlabki implementatsiyalar bilan solishtirildi. Natijalar sotuvlar ma'lumotlari va iste'molchi bilan aloqalarning samaradorligi sezilarli darajada oshganini ko'rsatdi. Shunga qaramay, tadqiqotning ayrim cheklavlari mavjud bo'lib, to'liq integratsiya jarayonlari va ularning uzoq muddatli natijalari hali yetarli darajada o'rganilmagan. Global miqyosda ushbu strategiyalarning yakuniy ta'sirini baholash uchun qo'shimcha empirik dalillar va uzoq muddatli kuzatuvlar talab etiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Merchandayzing amaliyotlariga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy xulosalardan biri shundan iboratki, raqamli vositalarni integratsiya qilish va iste'molchi xulq-atvori naqshlarini tizimli o'lchashni ta'minlaydigan yagona va izchil metodologik ramkalar hozircha yetarli darajada shakllanmagan. Global miqyosda chakana savdo muhiti jadal rivojlanayotgan bo'lsa-da, an'anaviy merchandayzing usullarining pandemiyadan avvalgi darajalarga qaytishi yoki ularning xarajat samaradorligi va iste'molchi bilan aloqalar strategiyalariga uzoq muddatli ta'siri hali aniq emas.

Raqamlashtirish tendensiyalarining kuchayib borayotgani yaqqol ko'rinib turibdi, biroq chakana savdoda zarur texnologik integratsiyani ta'minlash va iste'molchi kutganlarini moslashtirish uchun innovatsion yondashuvlar ishlab chiqish zarur. Bunday yondashuvlar, asosan, shaxsiylashtirilgan tajribalar, mobil savdo va raqamli aloqalarni kuchaytirish bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Shu nuqtayi nazardan, uzoq muddatli tadqiqotlar, jumladan, sun'iy intellektga asoslangan merchandayzing vositalarining operatsion samaradorlikka va chakana bizneslarning barqaror rivojlanishiga ta'sirini o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari merchandayzing vositalarini qo'llash jarayonida integratsiyaning parchalanganligi va an'anaviy chakana modellarga xos institutsional hamda texnologik to'siqlar mavjudligini ko'rsatdi. Bu holat yagona strategiyaning yetishmasligiga olib kelib, iste'molchi sodiqligining kutilgan darajadan past bo'lishiga sabab bo'lishi mumkin. Ayrim ishtirokchilar raqamli moslashuvning uzoq muddatli ta'siri noaniq ekanini qayd etgan bo'lib, ushbu yo'nalishda qo'shimcha empirik tadqiqotlar zarurligini tasdiqlaydi.

Kelajakdagi tadqiqotlar iste'molchi xulq-atvorini kengroq baholash, do'kon ichidagi o'zaro ta'sirlar va onlayn tajribalar o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilish hamda sun'iy intellektga asoslangan shaxsiylashtirish yoki virtual xarid qilish kabi innovatsion yechimlarning iste'molchi bilan aloqalar strategiyalariga ta'sirini o'rganishga qaratilishi lozim. Shuningdek, bozorga xos strategiyalarni turli sektorlar kesimida taqqoslash raqamli va an'anaviy chakana sotuvchilar uchun moslashuvchan yondashuvlarni shakllantirish, mijozlarni ushlab qolish va sotuvlar o'sishini ta'minlash imkonini berishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Muñoz-Leiva, F., & Gómez-Carmona, D. (2021). Past, present, and future research on self-service technologies in retailing. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 62, Article 102660. <https://digibug.ugr.es/bitstream/10481/73260/1/Accepted%20Version.pdf>
2. Grewal, D., Gauri, D. K., Roggeveen, A. L., & Sethuraman, R. (2018). Retail store operations: Literature review and research directions. *European Journal of Operational Research*, 265(3), 823–835. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2017.10.052>

3. Gjirkokaj, I. (2013). Importance of merchandising in affecting retail sales: Case study of Medo-Flor Company in Prishtina (Master's thesis, University of Prishtina). UBT Knowledge Center. <https://knowledgecenter.ubt-uni.net/cgi/viewcontent.cgi?article=3320&context=etd>
4. Bawa, R. (2025). Visual merchandising: An attractive way of enticing consumers in today's era of fashion. ACR Journal, 1(1), 1–10. <https://acr-journal.com/article/visual-merchandising-an-attractive-way-of-enticing-consumers-in-today-s-era-of-fashion-1804/>
5. Czerniachowska, K. (2021). Merchandising rules for shelf space allocation with product presentation and advertising. Applied Sciences, 11(24), Article 12015. <https://bibliotekanauki.pl/articles/1726603.pdf>
6. Kawamura, D. (2024). A study on merchandising methods for large-scale commercial facilities. Journal of Advanced Research in Applied Sciences and Engineering Technology, 35(1), 1–15. <https://doi.org/10.1002/2475-8876.12431>
7. Pillai, R. (2011). Design, effectiveness and role of visual merchandising in influencing retail sales (MPRA Paper No. 30365). Munich Personal RePEc Archive. https://mpra.ub.uni-muenchen.de/30365/1/MPRA_paper_30365.pdf
8. Omar, K., & Ishak, F. A. (2019). Visual merchandising elements: Drivers of retail strategies? Journal of Applied Business Research, 35(4), 101–112. <https://journals.klalliance.org/index.php/JABR/article/download/44/43/100>
9. Gundala, R. R., & Singh, A. (2024). A systematic review of visual merchandising practices. Konya University Journal of Economics and Administration, 2(1), 45–67. <https://kuey.net/index.php/kuey/article/download/3753/2559/8880>
10. Anonymous. (2020). A study on the merchandising strategies of grocery stores. International Journal of Research in Engineering, Applied Management and Technology, 7(2), 409–415. <http://ijream.org/papers/IJREAMV07I0274095.pdf>
11. Sharma, A., & Singh, R. (2020). Impact of merchandising on customer satisfaction and thereby on retailers' sales: A study in selected malls of Jabalpur and Gwalior city. International Journal of Engineering Applied Sciences and Technology, 2(1), 1–7. https://www.ijeas.org/download_data/IJEAS0202001.pdf
12. Varley, R. (2006). Retail product management: Buying and merchandising (2nd ed.). Routledge.
13. Ha, C., & Stoel, L. (2022). Visual merchandising standards and retail performance: A competency model. Journal of Retailing and Consumer Services, 65, Article 102890.
14. Almeyda-Ibáñez, M., & Moral-Cuadra, S. (2017). Branding and merchandising standards in tourism retail services. Journal of Tourism, Heritage & Services Marketing, 3(1), 9–17. <https://doi.org/10.5281/zenodo.401370>
15. Boone, T., Ganeshan, R., & Jain, A. (2019). Retail operations and merchandising compliance in supply chains. Production and Operations Management, 28(5), 1120–1138.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100